

A. HANS

De Heks van Nieuwpoort

Uitgaaf B. H. HANS, Contich.

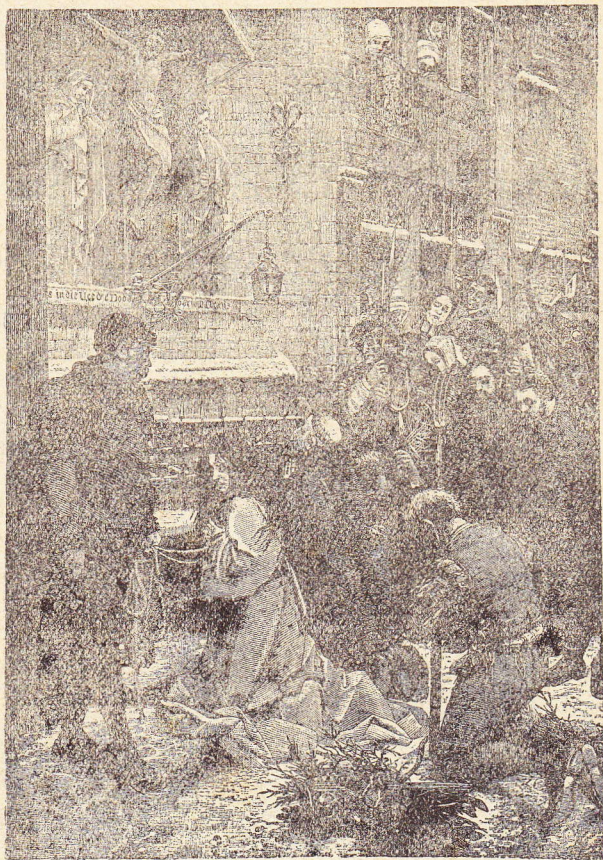
DE HEKS VAN NIEUWPOORT

door A. HANS

EEN HEKS OP DEN BRANDSTAPEL.

Wouter van Dillen drong door de menigte. En dan zag hij een vreemd schouwspel. Voor een kruisbeeld lag een vrouw geknield. Ze was gebonden; naast haar stond de beul van Brugge. Een monnik bad. Knechten van den beul waren ook aanwezig en krijgsvolk hield de menigte op een afstand.

— Wat moet er toch gebeuren ? vroeg Wouter aan een burger.

De veroordeelde keek om (blz. 1).

— Men gaat een heks verbranden, klonk het antwoord kort en wreed.

— Een heks !

— Ja, die vrouw daar... de bruine Mariette... Ze heeft menschen en vee betooverd. De brandstapel staat al gereed op den Burg. Mariette moet nu haar laatste gebed doen, maar ze durft zeker niet.

De veroordeelde keek om. Op haar gelaat lag vreeselijken angst. Wouter gevoelde plots medelijden met haar.

- Jacqueline ! riep de vrouw. O Jacqueline, mijn kind, kom mij redden!
- Heeft zij een dochter ? vroeg Wouter aan den burger.
- Wel neen ! Ze woonde hier alleen in een huisje op de vest.
- Ze roept er toch om !

— Ze is misschien half gek, omdat ze moet sterven. Maar ze heeft het verdiend, zoo'n feeks, die met den duivel omgaat !

Wouter zweeg maar. Hij geloofde in geen hekserij, doch 't was 't voorzichtige zulk niet te zeggen in dezen tijd — de eerste helft der zeventiende eeuw.

De oogenblikken, voor het laatste gebed gegund, bleken voorbij te zijn. Een overheidspersoon gaf een teeken en de beul trok de bruine Mariette op. De veroordeelde had zeker dien naam gekregen, om haar donkere gelaats-tint. En de oogen, die nu droevig als in de verte staarden, moesten vroeger wel geflonkerd hebben.

De monnik was ook rechtgestaan en sprak de vrouw woorden van be-moediging toe.

— Jacqueline, komt gij dan niet ? riep Mariette weer.

Ze liet haar blik over de opdringende, stuwende menigte gaan en schudde triestig en als teleurgesteld het hoofd.

De stoet zette zich in beweging. Wouter van Dillen, een knappe, rijk gekleede jonkman van even in de twintig, volgde ook. Hij wilde de straf-uitvoering bijwonen.

In den kloeken halletoren van het nu zoo stil geworden Brugge, begon de doodsklok te luiden. Kort en dof vielen de slagen.

Spoedig was men op den burg, een groot plein voor het stad- en Vrijehuis en waar ook de kapel van het Heilig Bloed zich verhief. En daar zag Wouter een hoogen paal, waarrond takkebosschen opgestapeld lagen.

De beul duwde Mariette een laddertje op en snoerde haar vlug aan een ijzeren ring. En weer klonk als een noodkreet over de menigte den naam : « Jacqueline ».

Een magistraat las het vonnis voor. Een indrukwekkende stilte hing nu over de groote volksmassa. Weinigen onder al die vrouwen en mannen keurden de terechtstelling af, maar de nadering van den dood wekte toch zulk ontzag, dat niemand een woord uitte. Aller blikken waren op de ongelukkige gericht, die nogmaals naar de menigte staarde.

De magistraat vouwde het papier op. De monnik sprak met luide stem een gebed.

En dan gaf de beul een teeken. Zijn knechten haalden uit lantaarnen brandende kaarsen en plots sloeg uit het lichte, droge hout een helle vlam op. In een oogwenk was de rampzalige Mariette door vuur omringd. Ze slaakte een afschuwelijken kreet...

Wouter van Dillen wendde het gelaat af. Hij walgde van het tooneel en het speelt hem, dat hij tot hier was gekomen, maar nu kon hij niet meer terug.

— O, Jacqueline, ik lijd zoo veel...

Duidelijk verstond hij die woorden van de bruine Mariette...

— Jacqueline, Jacqueline, zei de magistraat tot een beul. Zou Mariette een dochter hebben ?

— Het schijnt wel zoo...

— Dan moeten wij die eens opsporen ! Zij zal de heksenkunst van de moeder geerfd hebben.

— Mariette is afkomstig van Nieuwpoort, al woonde ze reeds lang te Brugge.

— Dan moet ik ook te Nieuwpoort eens laten onderzoeken naar haar familie; misschien schuilt daar het heksenjong wel.

Wouter verstond dit wreed gesprek en voelde reeds medelijden met een hem toch onbekend meisje, maar dat van nu af aan reeds verdacht werd, omdat haar moeder in haar doodsangst om die dochter had geroepen. En te grooter was zijn belangstelling, daar hij zelf ook te Nieuwpoort thuis hoorde, al had hij langen tijd in den vreemde vertoefd vanwaar hij nu terugkeerde.

Weer keek hij naar den brandstapel. Mariette hing voorover, het hoofd gebogen op de borst. Plots stortte ze met den half verteerden paal in den vuurgloed neer. Vonken spatten op en rook dwarrelde over het plein. Met hun vorken stookten de beulsknechten den brand nog aan. Het lichaam moest tot asch verteren. Een reuk van verbrand vleesch sloeg naar de keel.

— De heks is al dood, hoorde Wouter in de menigte zeggen.

— Maar de duivel die in haar zat is ontsnapt.

— Ja en die zal nu wel in die Jacqueline varen !

— Haar dochter ! Maar niemand kent ze.

— O, ze zullen haar wel uitvinden. De moeder heeft ze nu zelf verraden, ze heeft haar genoemd, al wilde ze het misschien niet.

Eindelijk kon Wouter van Dillen een uitweg vinden. En dan ademde hij vrijer.

— Wat een dood ! mompelde hij. En misschien heeft de ongelukkige niets misdaan !

Wouter was uit Engeland gekomen en te Middelburg in Zeeland geland. Hij moest nu naar Nieuwpoort. Dat was een wandeling van zeven uur gaans en de korte Winterdag neigde reeds ten einde. De wegen zouden wel niet al te veilig zijn, en de jonkman besloot te Brugge te overnachten, al zou hij liever dezen avond nog zijn ouders en verdere huisgenooten ontmoet hebben.

Hij zocht een gasthof op en begaf zich naar het « Wapen van Damme » niet ver van de Smedepoort. Toen hij bij het hotel was, zag hij een stilstaande luijkar. Van onder het zeil vertoonde zich eensklaps een allerliefst gelaat.

— Mijnheer, vroeg een jong meisje, weet ge ook, wanneer men hier te Brugge een heks zal verbranden ?

— Het is al gebeurd, jonkvrouw, antwoordde Wouter. Ik kom zoo juist van de strafplaats.

Hij zag het gelaat verdonkeren. Maar op 't zelfde oogenblik stootte iemand hem terzijde en klonk het ruw :

— Bemoei u met uw eigen zaken !

Naast Wouter stond een geweldige kerel met een gezicht, dat ontzag afdwong. Het meisje had zich snel onder de wijte teruggetrokken.

— Als men mij wat vraagt, antwoord ik ! zei Wouter beleedigd. En zoo toon ik mij beleefder dan gij !

Maar de man legde een brood dat hij blijkbaar gekocht had in de kar, greep de leidsels en zette het paard aan, zonder den jongen man nog met een blik te verwaardigen.

Wouter meende, dat hij onder het dekzeil een snik hoorde.

— Mag men misschien niet weten, wie gij vervoert ? vroeg hij nog aan den kerel.

— Als gij mij hindert, sla ik u mijn zweep in 't gezicht, klonk het steeds minder aanmoedigend antwoord.

De kar reed verder en even bleef Wouter van Dillen besluiteloos staan. Hij had 't gevoel, of hij een verdrukke kon beschermen en zich laf liet verdrijven.

— Maar neen, mompelde hij, indien die juffer in nood verkeerde, kon ze om hulp roepen. We zijn hier in de stad. Ze kwam zeker naar de heks kijken... naar de terechtstelling... Zoo iets lokt altijd veel volk. En nu zal ze bitter teleurgesteld zijn, omdat het te laat is.

Even nog oogde Wouter het voertuig na. Dan stapte hij het gasthof binnen. De waard, die zijn klanten naar hun kleeding beoordeelde, maakte een diepe buiging en verzekerde, dat hij voor den jonker een voortreffelijke kamer bezat. Hij ging zijn gast voor naar de eerste verdieping, waar hij de deur van een flink bemeubeld, ruim vertrek opende. Wouter was dadelijk tevreden en bestelde een stevig avondmaal. Hij wiesch zich, borstelde zijn kleeven en keerde geheel verfrischt naar beneden terug.

— Hier is de eetkamer, zei de waard. Gelief plaats te nemen. Het eten zal spoedig opgediend worden. Ook naar de strafuitvoering geweest ?

— Ik reisde toevallig door de stad, en zag den oploop en ja, dan ben ik insgelijks tot op den Burg gegaan.

— Die bruine Mariette heeft haar lot wel verdiend !

— Stond ze bekend als heks ?

— Bekend, neen, heer ! Ze is over eenige jaren uit Nieuwpoort naar Brugge komen wonen en ze had een huizeke aan de vest dicht bij de Kruispoort... Ze leefde daar stil, maar over eenige weken werden in haar buurt veel menschen ziek. Daar moest toch een oorzaak voor zijn. En men zei, dat het de kwade hand was van bruine Mariette... Toen kwamen de tongen las. Men had 's nachts dikwijls een wagen voor het huisje zien stil staan. En dan stapte Mariette in, veranderd in een jong meisje... en in gezelschap van een heer, dien men voor den duivel hield...

— Maar kan het niet een meisje geweest zijn, dat bij haar op bezoek kwam ? vroeg Wouter, die dadelijk aan de dochter Jacqueline dacht, om wie de veroordeelde zoo geroepen had...

— Bezoek in den nacht, mijnheer... Dat is ook vreemd niet waar ? Ge zult me dat toch toestemmen...

— Inderdaad...

— In elk geval heeft het gerecht Mariette aangehouden en onderzocht. Ze is gewogen geworden, heeft de waterproef ondergaan en op haar lichaam droeg ze duivelsvlekken. De beul stak er in met een naald en er kwam geen

bloed uit. Men wist ook, dat Mariette in den Walpurgisnacht, tusschen 30^{en} April en 1^{en} Mei niet in haar huis was. Ze moet toen op een bezem door de lucht naar de heksenvergadering ergens in 't Vrijbosch gevlogen zij. Zoo heeft ze bekend.

— Op de pijnbank ?

— Ja.

— Toen ze al waanzinnig was van smart en zeker alles bekende, wat men vroeg, dacht Wouter van Dillen, maar hij sprak zulks niet uit.

— Mariette moest van de rechters een gloeiend stuk ijzer in de hand nemen, vervolgde de spraakzame waard. Ze kreeg een groote brandwonde. De hand werd verbonden en de Zwachtel verzegeld. Drie dagen nadien heeft men de zegels verbroken. Ware de wonde verdwenen geweest, men zou Mariette vrijgesproken hebben. Maar het vleesch lag nog gloeiend rood. Ze woog ook veel te licht.

De meid diende het eerste gerecht op en maakte aldus een eind aan het gesprek, dat Wouter reeds verveelde. De jonker at smakelijk. Intusschen kwamen meerdere gasten binnen. Een groepje ging ook aan tafel zitten en was vrij luidruchtig. 't Bleek al dadelijk, dat een opzichtig en rijk gekleed jonkman de voornaamste van het gezelschap was, want de anderen keken hem naar de oogen en lachten om zijn flauwste grappen. Ze spraken hem als mijnheer van Rooze aan.

Dat heerschap begon met zijn wandelstok op de tafel te beuken, zoodat de waard verschrikt kwam aanloopen.

— O, ik meende, dat ge al in uw nest lag te snorken ! Kasteleins zijn luiards !

— Dat weet jonker Pol wel beter, antwoordde de herbergier fleemend. De jonker is zeker ook naar de heks komen kijken.

— Ja, wat piepte het wijf toen de vlammen haar verschoeperden ! Ze riep om een Jacqueline... dat zal wel een andere heks zijn ! Te Brugge hebt ge tenminste nog eens een vermakelijkheid... Te Veurne zitten we als in een begijnhof. En geef ons nu wat te drinken, want de keel is droog van die vlammen, hé, jongens ?

De anderen schaterden het uit om die zoogenaamde grap. En Wouter van Dillen begreep wel, dat zij klaploopers waren, die op de geldbeurs van jonker Pol van Rooze teerden.

— En gelieft mijnheer ook te eten ? vroeg de waard.

— Natuurlijk ! 't Vasten laat ik aan mijn zuster over... Die doet het voor de heele familie. Dan kan ze nog maar wat leelijker worden... We geraken haar toch nooit aan een vent kwijt... Een flink maal, waard...

— Voor al de heeren ?

— Meent gij, dat ik mijn vrienden in den steek laat ? gij met uw beleedigende vraag...

— Dat is het niet, jonker, maar daar ze te Brugge wonen...

— Zoudt ge ze naar moeders pappot willen verzenden !...

— Verre van daar... Hoe meer ik verdienen kan, jonker... ge begrijpt me... de tijden zijn schraal.

— O, spoedig gaan de Spanjaarden weer aan 't vechten en dan komt er

leven in de brouwerij... Maar sta daar niet langer met uw vollemaansgezicht en als een ton bier op twee steltjes... Geef eerst wijn, voor den duivel ! En niet gij, oudbakken drogstoppel, maar de schoonste meid moet me bedienen !

— Altijd vroolijk, de jonker... zei de herbergier met een zuurzoet lachje.

Een bevallig maartje bracht een kan wijn en bekers. Pol van Rooze greep haar onder de armen en kustte het blozend gezicht. Het meisje verweerde zich wat, maar lachte toch.

— 't Is Roza... ze heet net als ik, hernam de jonker tot zijn vrienden. Als ze wil, mag ze mee naar Veurne...

— Ik ben niet gek, beweerde de meid.

— Neen, voor den duivel niet !... O, ge zult wel naar me luisteren... Mee naar Veurne gaat ge... Wacht maar !

— De jonker houdt me voor wat ik niet ben !

— Ik houd u voor een vroolijke, lieve, malsche poes... en ieder, die durft zeggen, dat ge het niet zijt, sla ik met zijn bakkes tegen den grond.

Van Rooze keek uitdagend naar Wouter, want 't hinderde hem al, dat deze niet om zijn grappen lachte, doch eer misprijzen te kennen gaf.

Jonker van Dillen at rustig voort.

— Mijnheer, zijt ge niet van mijn oordeel ? vroeg van Rooze hem, op ruzieachtigen toon.

— Uw oordeel kan mij heel weinig schelen en ik wensch met vrede gelaten te worden, antwoordde Wouter bedaard.

— Maak nu toch geen twist ! fluisterde Roza. Ik zou maar op een naam komen.

— Nu, omdat gij mij zoo lief aankijkt, spaar ik dien kinkel... Gij zult met me drinken, Roza...

— Goed...

Van Dillen voelde zijn bloed borrelen, maar hij beheerschte zich. De zwetsende kerel scheen vandaag reeds veel meer geproefd te hebben, dan hij verdragen kon. Hij dronk nu met de dienstmeid, en streelde haar onder de kin. Maar Roza zei, dat ze werken moest en liep lachend heen.

— Ik kom u toch uit die vervloekte keuken halen en mee naar Veurne gaat ge ! riep de jonker haar na.

Wouter had zijn maal geeindigd en verliet de eetzaal. Hij wilde nog een wandeling in de stad doen, want het lawaaierig groepje maakte het verblijf in het gasthof onaangenaam.

Brugge was toen echter een doodsche stede. Door den oorlog met Spanje was het geheel geknakt. Alleen wat Spaansch krijgsvolk bracht er nu wat vertier.... Maar het deed de burgerij ook veel overlast.

Wouter kwam langs de vesten. Plots zag hij de huifkar terug. De voerman keek nijdig naar een bende gepeupel, dat joelend voor een huizeken stond. Het voertuig reed echter de stad weer in.

— Steek er den brand in ! klonk het, en men doelde op de kleine woning.

Wouter van Dillen vernam, dat de bruine Mariette hier geleefd had... En de menschen meenden nu, dat het kwaad nog binnen de muren heerschte. Twee mannen beukten de deur in en weldra sloegen de vlammen door de

ramen. Het huis stond wat afgezonderd van de andere. De brand zou zich niet uitbreiden.

— Die dwazen zijn nog niet voldaan met den brandstapel... ze willen nog meer vuur zien, mompelde Wouter. En wie weet, hoe onschuldig die Mariette was... Maar als ik dat luidop zeg, loop ik zelf kans voor de rechters gebracht te worden. En zoo deze aan hekserij gelooven, hoe zou het gewone volk dan verlichter zijn... Wat deed die zonderlinge huifkar hier? En zou de lieve juffer nog onder dat zeil zitten?

Jonker van Dillen wandelde nu ook terug de stad in...

— Ik ga vroeg te bed... dan ben ik morgen frisch! En wat zal het thuis goed zijn! zei hij, zich verheugend op het wederzien en niet vermoedend, dat hem eerst nog wat avonturen wachtten.

Wouter van Dillen had eenige jaren in Engeland doorgebracht, om er in een handelskantoor van zijn oom werkzaam te zijn, en nu keerde hij naar 't vaderland terug, om zelf een zaak te beginnen. In den vreemde had hij veel ontwikkeling opgedaan en een ruimen blik gekregen.

't Was een lange scheiding geweest en hij verlangde nu zeer zijn ouders, broeders en zusters terug te zien... Geen wonder dus, dat hij zich op den volgende dag verblijdde.

Toen Wouter het gasthof « Het Wapen van Damme » bereikte, zag hij voor de deur een huifkar stil houden.

— Dat is nu de derde ontmoeting, zei hij... Wie weet, misschien zie ik de bevallige jonkvrouw thans beter...

De dame stond in de gang. Ze droeg echter een dichten sluier. Juist kwam Pol van Rooze uit de eetzaal. Zijn oogen keken verdwaasd. Blijkbaar was de jonker nog meer onder den invloed van den wijn.

— Verduiveld... ik moet toch eens zien, welk lief bekje er onder dat zwart doek zit, zwatelde hij.

Hij wilde den sluier opheffen. De dame week verschrikt achteruit en slaakte een lichten kreet.... Dan schoof ze naast Wouter.

— Niet benauwd zijn... ik ben een vroolijke broeder, hernam van Rooze. Ik moet dat bakkesje bekijken!

— Ge zult uw manieren houden! riep Wouter verontwaardigd.

— Ha, het is weer die lijkbidder, die niet lachen kan! schreeuwde van Rooze. Jongens, pakt hem vast en geeft hem een rammeling. Dan trakteer ik met een kan wijn. Ik zal intusschen dat geheimzinnig vrouwtje 't hof maken... Nu moet ik een kusje stelen... als het tenminste geen oud wijf is, dat van onder dien doek te voorschijn komt!

Maar eensklaps sprong de voerman de treden van den drempel op, greep van Rooze bij de borst en smet hem de straat op. Verschrikt vluchtten de Brugsche vrienden heen.

De dame zei haastig iets in het Spaansch. De man keek vriendelijk naar Wouter en zei:

— Mijnheer, ik dank u voor uw hoffelijkheid... Nu herken ik u... Vergeef me, dat ik vanmiddag wat ruw was.

— O, dat is vergeten, antwoordde van Dillen. En tegenover de jonkvrouw deed ik slechts mijn plicht.

Van Rooze was intusschen recht geholpen en vloekend kwam hij de trappen óp. Maar de waard was verschrikt genaderd en trachtte hem te sussen.

— Laat me door ! raasde van Rooze. Ik wil dien bullebak mijn degen in de borst stooten, dat de punt aan den rug uit komt...

Doch intusschen bracht de voerman der huifkar de dame naar boven, zonder zich nog aan den kerel te storen. Wouter bedacht juist, welk een tegenstelling er was tusschen de beschaafde taal en de kleedij van hem, die de jonkvrouw begeleidde, toen van Rooze, die den kastelein op zij geduwd had, hem wilde aanvallen.

— Spelbreker... moeial... jaloersche soldenier, schold van Rooze. Wat hadt gij mij te beletten, dat juffertje in haar facie te bekijken ! Ge zult met me vechten... en ik haal u mijn mes door uw tronie, zoodat geen enkele juffer nog naar u zal zien, tenzij een afgedankte kwene...

Van Rooze had wel veel praats, maar tegenover de vastberaden houding van Wouter van Dillen scheen hij tot geen daden te durven over gaan.

— Jongens, zoo wendde hij zich tot de vrienden, ik wil mijn klauwen aan dien kerel niet vuil maken. Gij kunt een kan wijn verdienen... maar dan moet die schobbejak eerst vol builen en blutsen zitten.

De waard stelde zich voor de jonge lieden en verklaarde, dat de twist moest eindigen.

— O, trekt gij partij voor die vreemde kraai ! vroeg van Rooze. Goed... er zijn huizen waar ze wat beters opdienen dan uw zuren, verschaalden wijn... Ge zult de kleur van mijn dukaten niet meer zien !

— Kom, jonker, laat het nu vrede zijn. Ge weet, dat het gerecht alles op mijn kop zou doen uitdraaien.

— Maar ik ben uit uw kot op straat gesmeten ! Zulk een hoon heb ik nooit ondervonden... En dat telt gij niet ?

— Jawel, jawel... hernam de waard en ik zal niet nalaten den heer daarover te vermanen.

— Maar dat wil ik hooren !

Plots werd de aandacht afgeleid door tromgeroffel.

Een bekendmaking van de stadsoverheid, zei de herbergier. Laat ons luisteren !

En inderdaad bij het gasthof stonden twee boden van de gemeente, een met een trommel en de ander met een papier. Bij het licht van een lantaarn, die op zijn borst hing — want het schemerde reeds, las de laatste met luide stem :

« Aan de inwoners wordt herinnerd, dat heden middag Mariette, gezegd de bruine, om hekserij ten vuur gestraft werd. In haar laatste ure riep zij op hare dochter, bij name van Jacqueline. Ten einde alle kwaad uit onze goede stede te bannen, wordt bij dezen een ieder verzocht en geboden mede te werken tot opsporing van de genaamde Jacqueline, vermoedelijk de dochter van Mariette, gezegd de bruine, en haar aan de overheid bekend te maken. En opdat niemand onwetendheid veinze, wordt dit bericht zooals het 't gebruik is, door de stede van Brugge afgelezen ».

Weer roffelde de trommel en de boden gingen voort.

— Jongens, binnen kort krijgen we weer een lustig vuurtje ! riep van